vinis strėlės antgalis su užbarzdomis (1 pav.) ir įtveriamasis svaidomosios ieties ietigalis (žeberklinis) (1 pav.), kurį šiuo laikotarpiu galima priskirti ir medžioklėje naudotiems įrankiams. 2013 m. tyrimų metu šiame sluoksnyje dar buvo aptikta žalvarinė smeigtuko adata ir verpstuko fragmentas, pagamintas iš rausvo šiferio. 2018 m. apatiniame horizonte aptiktos buitinės keramikos fragmentai menkai informatyvūs. Rastos kelios lipdytos buitinės keramikos šukės, kiek primenančios grublėtąją keramiką.

Be archeologinių radinių, perkasoje fiksuotos kelios dėmės, stulpavietė, dvi duobės ir spėjama laužavietė. Dvi fiksuotos dėmės buvusios gana taisyklingo ovalo formos, tačiau labai mažai įgilintos. Aptikta stulpavietė buvusi apie 24 cm skersmens, įgilinta į įžemį apie 60 cm. Taip pat perkasoje aptiktos dvi ūkinės duobės, kurių vienos dugno apačia fiksuota 1 m, o kitos 1,4 m gylyje. Deja, duobėse, be kelių smulkių apžiestos ar lipdytos keramikos šukių, nieko rasti nepavyko.

Spėjama laužavietė aptikta virš vienos iš duobių. Perkasoje ji atidengta ne visa, fiksuotas tarsi akmenų, skeldėjusių nuo karščio, nutrūkstantis puslankis (2 pav.).

Tyrimų metu aptikta santykinai nedaug buitinės keramikos radinių, beveik nerasta gyvulių kaulų. Radiniai rodo, kad piliavietėje neabejotinai yra su ankstyviausiais rašytiniais Dubingių paminėjimais siejamas kultūrinis sluoksnis, kurį galima sieti su „Dubingių žeme“ – rašytiniuose šaltiniuose minima vietove. Tačiau atliktų tyrimų nepakanka tiksliau apibrėžti ar suvokti tirtos vietos paskirtį. Matyt, tai buvusi ne ūkinės paskirties dalis. Ateityje tikimasi tyrimus tęsti.

The Investigation at the Dubingiai Castle Site

The Dubingiai castle site is a roughly 500 x 200 m hill, on which in the 15th century stood a castle and manor complex belonging to GDL ruler Vytautas and later to the Radvila family. Dubingiai is mentioned in written sources from the early 14th century. In 2018, an excavation (one 10 x 2 m trench totalling 20 m^2) was conducted in the N part of the castle site, where a possible Medieval cultural layer was recorded in 2013. The investigation yielded two cultural layer horizons, the upper of which dates to the late 16th – first half of the 17th century based on the finds. The lower horizon dates to the late 13th–14th centuries also based on the finds (a penannular brooch with rolled terminals, a barbed, socketed arrowhead, and a barbed spearhead) (Fig. 1) and the 2013 ^{14}C dating of a carbon sample. A 0.6–1.4 m thick cultural layer was recorded throughout (Fig. 2).

Relatively few ceramic finds were discovered during the investigation and almost no animal bones. The discovered finds show that at the castle site, the cultural layer, which can be connected with the locality mentioned in the written sources, is definitely connected with the earliest written references of Dubingiai.

Manvydas Vitkūnas

Plungės dvaras

2018 m. rugpjūčio mėnesį Plungės dvaro sodybos (UK 988) teritorijoje ir apsaugos nuo fizinio poveikio pozonyje, Babrungo upės slėnio estrados ir jos prieigų bei jungčių su Plungės miesto centrine dalimi projektuojamuose tvarkymo darbų vietose ISS atliko žvalgomuo-

sius tyrimus. Ši teritorija yra Plungės dvaro sodybos teritorijos P pakraštyje, jau kitoje (nei centrinė dvaro sodybos dalis), kairiojoje Babrungo upės pakrantėje. Čia yra Babrungo slėnis ir šlaitai buvusios jo kilpos vietoje, estrada, Laisvės alėja, Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio paminklas (UK 4502). Dalis teritorijos yra ir kultūros paveldo vertybės apsaugos nuo fizinio poveikio pozonyje (S. Neries gatvės Š dalis bei J. Biliūno gatvės Š ir V dalys).

Plungės dvaro sodybos pagrindinė dalis yra Babrungo dešiniajame (Š) krante. Nuo 1570 m., kai Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas Plungės seniūniją užrašė LDK stalininkui Mykolui Aleknavičiui, Plungės dvarą valdė Stanislovas Kazimieras Voina, Krišpinai-Kiršenšteinai, Valavičiai, Karpiai. 1775 m. dvaro savininku tapo Vilniaus vyskupas Ignotas Jokūbas Masalskis, vėliau jo giminaitė Apolonija Masalskytė de Linjė ir jos vyras Vincentas Potockis. 1806 m. Plungės dvarą nusipirko grafas Platonas Zubovas. 1873 m. dvaras atiteko Mykolui Mikalojui Severinui Markui Oginskiui. Dabartiniai dvaro sodybos pastatai statyti bei parkas suformuotas, tvenkinių ir takų tinklas įrengtas XIX a.

Archeologiniai tyrimai vyko kairiajame Babrungo upės krante esančioje periferinėje dvaro sodybos teritorijos dalyje. Kitaip nei nuo miesto urbanistinio landšafto labiau atsieta pagrindinė dvaro sodybos dalis, XX a. ji faktiškai tapo integralia miesto dalimi. Tyrimai čia vyko ir anksčiau. 2010 m. D. Kontrimas S. Neries gatvėje ištyrė 5 šurfus (iš viso 11 m^2) ir nustatė, jog kultūrinis sluoksnis tirtose vietose neišlikęs arba nesusiformavęs. Rasta pavienių XVII–XIX a. dirbinių fragmentų (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 539). 2014 m. B. Lisauskaitė J. Biliūno gatvėje ir Laisvės alėjoje ištyrė 10 šurfų (iš viso 18 m^2). 5 šurfai ištirti Laisvės alėjoje ir artimiausioje jos aplinkoje, aptikta XIX–XX a. kultūrinio sluoksnio fragmentų (*ATL 2014 metais,* 2015, p. 622). 2017 m. namų Laisvės alėjoje 17 ir 19 sklypuose ištirti 4 šurfai, iš viso 5,66 m^2 (R. Šmigelskas), fiksuotas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 714).

2018 m. žvalgomųjų tyrimų metu ištirta 11 šurfų: du 1x1 m (šurfai 1 ir 2), 8 2x1 m (šurfai 3 ir 4, 6–11) ir vienas 2x2+2x1 m dydžio (šurfas 5, padidintas tyrimų metu), sudarantys 24 m^2 bendrą plotą. Šurfai buvo išdėstyti visose projektuojamos teritorijos dalyse taip, kad apimtų Babrungo slėnį buvusioje jo kilpoje (šurfai 10 ir 11), slėnio pakrantes tako iš Laisvės alėjos į dvaro sodybos centrinę dalį aplinkoje (šurfai 3–6) ir J. Biliūno gatvę (šurfai 7–9), taip pat Laisvės alėjoje (šurfai 1 ir 2). Didžiausias dėmesys skirtas dvaro sodybos dalies, esančios kairiojoje Babrungo pakrantėje, aplinkai. Spėta, jog čia gali būti Plungės senoji dvarvietė, kuri kitoje, dešiniojoje upės pakrantėje vykusių gausių ankstesnių tyrimų metu dar nebuvo aptikta.

Šurfuose 1 ir 2, tirtuose Laisvės alėjoje, aptikta nedaug, tikėtina, su senojo miesto vieta sietinų XVII–XVIII a. datuojamų archeologinių radinių. Čia turėjęs būti kultūrinis sluoksnis visiškai suardytas formuojant alėją, kuri jau pavaizduota 1894 m. Plungės miesto plane. ***Šurfe 1***, Laisvės alėjos R pusėje, 43–50 cm gylyje pasiektas apie 30 cm storio pilkos smėlingos žemės sluoksnis – tikėtina, pirminis šios vietos paviršius. Jame aptiktas vienintelis galimai ankstyvas (XVII a.?) radinys – čerpės fragmentas. Visi kiti šurfe aptikti radiniai XIX–XX a. arba neaiškaus datavimo. Šurfo P dalyje nuo paviršiaus iki 50 cm gylio fiksuotas perkasimas su smulkiomis statybinėmis griuvenomis. Įžemis pasiektas 75–82 cm gylyje. ***Šurfe 2***, Laisvės alėjos centrinės dalies V pusėje, po velėna fiksuo-

tas iki 10–15 cm storio tamsiai pilkos humusingos žemės sluoksnis. Nuo 15–30 iki 60 cm gylyje buvo pilkos smėlingos žemės sluoksnis. Įžemis pasiektas 60 cm gylyje. Šurfe aptikta daugiausia vėlyvų, XIX–XX a. arba neaiškaus datavimo radinių – fabriko gamybos vinis, žiestų indų šukių ir gyvūno dantis, taip pat XVII a. (?) puodo pakraštėlis, XVIII a. būdingo koklio fragmentas ir neaiškaus datavimo puodo šukė.

Šurfuose 3–6, tirtuose Plungės dvaro sodybos teritorijos dalyje, esančioje kairiojoje Babrungo pakrantėje, ir iš P, PV pusės juosiamoje mūro tvoros su vartais, o iš R – tako iš Laisvės alėjos per Babrungo upę į centrinę dvaro sodybos dalį, aptikta XVI a. pabaiga – XVIII a. datuojamų archeologinių radinių (koklių bei žiestų indų šukių, kalvio darbo vinių) bei vėlyvų, XIX–XX a., radinių.

Šurfas 3 tirtas Laisvės alėjos Š gale, skvere, kuriame stovi paminklas Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečiui (1918–1928 m.). Iki 20 cm gylio buvo juodos humusingos žemės sluoksnis su smulkiais akmenukais ir negausiomis griuvenomis. Daugmaž 20–40 cm gylyje fiksuota pilka žemė su gausiais žvyro intarpais, smulkiomis statybinėmis griuvenomis, pavieniais raudonos molio masės plytų fragmentais. Šis apie 20 cm storio žemėto žvyro sluoksnis priskirtinas keliui, vedusiam iš dabartinės Vytauto gatvės į dvaro sodybą. 35–70 cm gylyje fiksuotas pilkos smėlingos žemės sluoksnis su pavieniais smulkiais angliukais. Įžemis pasiektas daugmaž 80 cm gylyje. Dauguma radinių, datuotinų XVI/XVII–XIX/XX a., aptikta viršutiniame juodų žemių sluoksnyje nuo šurfo viršaus iki 20 cm gylio, mažiau – žemėto žvyro sluoksnyje, 20–40 cm gylyje. Aptikta XVII a. olandiško tipo čerpės dalis, XVII–XVIII a. fajansinio indo, puošto tapyta glazūra, šukė, kalvio darbo vinių, stiklinės taurelės kojelė, stiklinių ir keraminių indų šukių, datuojamų XIX–XX a. pradžia arba neaiškaus datavimo. Šiame sluoksnyje buvo gausu smulkių neinventorintinų radinių: žiestų indų šonų šukių, koklių, plytų, molio tinko fragmentų, kelios gargažės. Virš įžemio esančiame 5–10 cm storio pilkos smėlingos žemės horizonte rasta XVI–XVII a. importinės Kelcų (Lenkija) keramikos

1 pav. Šurfo 4 bendras vaizdas iš PR. M. Vitkūno nuotr.
Fig. 1. General view of Test Pit 4, as seen from the SE.

smulki šukė, XIX a. puodo šukė su gelsvai žalsva glazūra, XVI–XVII a. puodo ąsa, kelios neaiškaus datavimo indų šukės.

Šurfas 4 (1 pav.) tirtas į PR nuo tako, vedančio iš Laisvės alėjos į dvaro sodybos centrinę dalį. Iki 20 cm gylio buvo tamsiai pilkos spalvos smėlingų humusingų žemių sluoksnis su gausiais smulkiais akmenukais bei pavieniais plytgaliukais. Giliau, iki įžemio, pasiekto 60–70 cm gylyje, tęsėsi šviesiai pilkas gelsvo atspalvio kalkingo priemolio sluoksnis. Beveik visi archeologiniai radiniai rasti iki 20 cm gylyje. Čia aptikta vėlyvų, XIX–XX a., radinių, taip pat dvi XVI–XVII a. puodų šukės (2:1, 2 pav.), XVII–XVIII a. datuotina lango stiklo šukė (2:3 pav.), XVI a. pabaigos – XVII a. vidurio kampinio žaliai glazūruoto, puošto augaliniu ornamentu koklio dalys (2:4 pav.), XIX–XX a. pradžios balto fajansinio indo šukė, 4 XVI–XVII a. dubeninių koklių fragmentai, kitų radinių. Nuo 20 cm gylio pilkame gelsvo atspalvio kalkingo priemolio sluoksnyje radinių buvo mažiau. Rasta Rusijos imperijos 1868 m. 2 kapeikų nominalo moneta, XIX a. puodo, dengto geltona glazūra, šukė, XVI–XVII a. dubeninio koklio fragmentas, XVII–XIX a. stiklinio buteliuko šukė, XVII a. puodo sienelės šukė.

Šurfas 5 tirtas prie to paties tako, vedančio link upės ir dvaro sodybos, centrinės dalies. Iki 18–25 cm gylio fiksuotas tamsai pilkos humusingos žemės sluoksnis. Po juo buvo molingos šviesiai pilkos žemės sluoksnis su pavieniais iki 15 cm skersmens akmenimis, taip pat rudai žalsvo molio, pilkšvai rudo priesmėlio sluoksniai. Daugmaž 65–70 cm gylyje pasiektas įžemis.

Po velėna tamsiai pilkų žemių sluoksnyje aptikta XVII–XVIII a. žiesto puodelio, vidinėje pusėje dengto žalia glazūra, šukė, XVII/XIX–XX a. pradžios kiniško porceliano šukelė, XVIII–XIX a. puodo šukė. Taip pat šurfe rasta nemažai vėlyvų, XIX–XX a., bei neaiškaus datavimo radinių: Tarybų Sąjungos 1963 m. 2 kapeikų ir Lietuvos Respublikos 1991 m. 1 cento nominalo monetos, Tarybų Sąjungos pionierių

2 pav. Radiniai iš šurfo 4 (iki 20 cm gylio): 1, 2 – XVI–XVII a. puodų šukės; 3 – XVII–XVIII a. lango stiklo šukė; 4 – XVI a. pabaigos – XVII a. vidurio kampinio koklio dalys. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 2. Finds from Test Pit 4 (to a depth of 20 cm): 1, 2 – 16th–17th-century potsherds; 3 – a shard of 17th–18th-century window glass; 4 – part of a corner stove tile (Eckkachel) from the late 16th–mid-17th century.

3 pav. Pamato dalis šurfe 5 (vaizdas iš viršaus). M. Vitkūno nuotr.

Fig. 3. Part of the foundation in Test Pit 5 (as seen from above).

4 pav. Koklių fragmentai iš šurfo 6. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 4. Stove tile fragments from Test Pit 6.

organizacijos nario ženklelis, šovinio tūta, daug XX a. metalinių, keraminių, plastikinių, guminių dirbinių ir jų fragmentų.

Siekiant rasti antrąjį dvaro sodybos tvoros vartų stulpą (vienas išlikęs kitoje tako pusėje), 2x2 m šurfas jo ŠV pusėje buvo per 1 m plotį pratęstas dar 2 m. Čia 16–27 cm gylyje rasta, tikėtina, tvoros, iš P, PV ribojančios dvaro sodybos teritorijos dalį, vartų stulpo pamato (3 pav.), mūryto ant įžeminio pilko priemolio, liekanų. Pamatas mūrytas iš palyginus nedidelių (iki 23 cm skersmens) akmenų ir plytų duženų, rištų kalkiniu skiediniu. Manufaktūrinės gamybos plytų duženos šviesiai rudos (morkinės) spalvos molio masės. Plytos buvo 12,7–13 cm pločio ir 6–6,2 cm aukščio. Išliko tik 18–25 cm storio pamato dalis (atkastoje jo PV pusėje).

Šurfas 6 tirtas į PV nuo tako, vedančio Babrungo kairiąja pakrante nuo tilto link S. Neries gatvės, aukštesnės Babrungo pakrantės žemėjančioje terasoje. Nuo 35–40 iki 45–60 cm gylyje fiksuotas vientisas smėlingos tamsiai pilkos žemės sluoksnis su gana gausiomis smulkiomis plytų duženomis ir akmenukais. Nuo 35–40 iki 60 cm gylyje pasiektas smėlingos tamsiai pilkos žemės sluoksnis su balkšvo molio intarpais. 95–100 cm gylyje pasiektas įžemis. Iki 60 cm gylyje šurfe rasta ir gana anks-

5 pav. Keramikos šukės iš spėjamos senosios dvarvietės Babrungo kairiajame krante. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 5. Potsherds from the suspected old manor site on the left bank of the Babrungas.

tyvų, XVI/XVII–XVIII a., ir vėlyvų, XIX–XX a., radinių. Gana gausūs ir įdomūs koklių fragmentai (4 pav.): XVI a. pabaigos – XVII a. vidurio sieninių koklių dalys, XVI–XVII a. frizinių koklių, XVI–XVII a. dubeninių koklių fragmentai, XVII a. datuojamų koklių kaklų dalys, geležinė kalvio darbo vinis. Taip pat šurfe rasta vėlyvų, XIX–XX a., bei neaiškaus datavimo radinių: Tarybų Sąjungos 1963 m. 2 kapeikų nominalo moneta, fabriko gamybos vinis, koklių, žiestų indų, plytų fragmentų. Taip pat rasta gyvulių kaulų.

Tikėtina, kad šurfuose 3–6 aptikti archeologiniai radiniai yra iš Plungės senosios dvarvietės, patekę į tyrimų vietas vykdant statybas aukštesnėje Babrungo pakrantėje ir ją lyginant. Taip pat tyrimų metu vizualiai apžiūrėta tiriamų šurfų 3–6 aplinka – kairioji Babrungo upės pakrantė į Š nuo pastato Laisvės alėja 19 (Plungės viešosios bibliotekos padalinio – Vaikų bibliotekos), tarp tako į dabartinę centrinę dvaro sodybos dalį ir šlaite išgraužtos nuotekų griovos ties pastatu Laisvės alėjoje 17. Čia rasta gana daug neaiškaus datavimo, taip pat XIX–XX a. pradžios keramikos šukių (5 pav.). Iš ankstyvesnių radinių paminėtinas XVIII–XIX a. puodo priedugnis, du XVII a. keraminių indų fragmentai, kelios XVII–XVIII a. langų stiklo šukės. Senosios dvarvietės galimą lokalizavimą šioje vietoje galima grįsti keliais argumentais: 1) aptikti XVI–XVIII a. radiniai, vienalaikiai su rašytiniuose šaltiniuose nurodoma Plungės dvarviete; 2) kitų archeologinių tyrimų metu dvaro sodybos teritorijos pagrindinėje dalyje, kitame Babrungo krante, ankstyvų radinių iki šiol beveik neaptikta, o ir šie radiniai (XVII(?)–XVIII a.) daugiausia aptinkami tik arčiau Babrungo kranto, Laikrodinės aplinkoje; 3) ankstesnės mūro tvora aptvertos dvaro sodybos dalies šlaite link Babrungo žvalgant žemės paviršių rasta to paties laikotarpio (XVII–XX a.) radinių kaip ir tiriant šurfus 3–6.

Šurfuose 7, 8, 9, tirtuose J. Biliūno gatvėje, Babrungo slėnio šlaito viršuje, archeologinių radinių neaptikta. Nustatytas tik XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis (maišytas ar supiltinis). Šurfuose 10 ir 11, tirtuose Babrungo upės slėnyje, buvusioje jo kilpoje, archeologinių radinių neaptikta, rasti tik keli vėlyvi XIX–XX a. radiniai, čia patekę trumpai dirbant žemę ar kitos veiklos metu.

Radiniai perduoti Plungėje esančiam Žemaičių dailės muziejui.

Plungė Manor

In 2018, a field evaluation was conducted on the grounds of and in the vicinity of the Plungė manor complex (Plungė, West Lithuania). The investigation occurred in a peripheral part of the grounds of the manor complex on the left bank of the River Babrungas. 11 test pits (a total of 24 m^2) were excavated. Test Pits 1 and 2, which were located in Laisvės Ave., yielded only a few 17th–18th-century finds that should likely be connected with the old town site. In Test Pits 3, 4 (Fig. 1), 5, and 6, late 16th–18th-century finds were discovered: stove tile fragments (Figs. 2, 4), sherds of hand thrown pottery, forged nails, and late 19th–20th-century finds. The foundation of a gate post and part of the fence that likely surrounded the grounds of the manor complex (Fig. 3) were found in Test Pit 5. It is likely that the old, original Plungė manor site was on the left bank of the River Babrungas as 16th–18th-century finds were discovered there (Fig. 5) and are contemporaneous with the manor mentioned in written sources. No finds were discovered in Test Pits 7–11.